

1) Koulutusattasean viran perustaminen suurlähetystöön.
2) Suomen ja Ruotsin opintoliittojen välisen yhteistyön kehittämisen opintomateriaalin tuottamisen, tiedotuksen ja kulttuurin aloilla.
3) Jatkoseminaarien järjestäminen: a) vastaavan aiheinen seminaari Ruotsissa b) Suomessa jo ehkä tämän vuoden lokakuussa seminaari siirtolaisasioista tiedottaville henkilöille.

4) Aikuisille tarkoitetun äidinkielen opin-toaineiston pikainen valmistaminen ja tuot-taminen.

Seminaarin loppuraportti valmistetaan tou-kokuun aikana ja lähetetään osanottajille sekä asianomaisille viranomaisille molem-missa maissa.

KIRJALLISUUS

ITÄ-KARJALAN SUOMALAINEN RAKENTAJA

Suomessa harjoitettua historiankirjoi-tusta on viime vuosisadalta lähtien leimannut tietty dualismi. Yhden suuntauksen devii-sinä on ollut jo 1930-luvulla julkistettu väite siitä, että "meidän on tutkittava omaa historiaamme, muut eivät sitä tee". Tämän hyvin organisoituneen suuntauksen tuoreimpana näyttönä oli keväällä 1976 Joensuussa pidetty historioitsijoiden kokous. Doktriinin kannattajat kuuluttivat Suomi-keskisen historian tulkinnan ulottamista koko Euroopan, vieläpä koko maailman historian ainoaksi selitysmalliksi. Siellä tul-vehti pimeimmän keskiajan kirkolliskoko-uksen henki anateemoineen ja maranatoi-neen.

Toinen suuntaus, joka on rakenteel-taan melkoisen epäyhtenäinen, on lähte-nyt niistä lähtökohdista, jotka ovat tun-nusomaisia geneettiselle ja generalisoivalle historiantutkimukselle. Niiden mukaan Suo-

mi on vain yksi ja vaikutukseltaan melkoi-sen vaatimaton - historiallinen tekijä. Se pyrkii näkemään Suomenkin vaiheet osina merkittäviä, olennaisia ilmiöitä ja tulkitse-maan tapahtumia niiden osasina. Sitä mukaa kuin historian harrastus on maailmalla le-vinnyt, tämä suuntaus on saanut enenevää kannatusta varsinkin ulkomailla eikä vähiten niiden piirien keskuudessa, jotka lukeutuvat ulkosuomalaisiin tai heidän kanssaan koske-tuksiin joutuneisiin. Sen yhden voimaryh-män muodostavat amerikansuomalaiset histo-rioiitsijat alkaen John H. Vuorisesta, John I. Kolehmaisesta, Marvin Rintalasta, ja C. Leonard Lundinista ja ulottuen toisen, kolmannen jne. amerikansuomalaisten histo-rioiitsijoiden jälkipolviin. Toisena ovat eu-rooppalaiset historioitsijat, jotka osaksi omista lähtökohdistaan, kuten W. Hubatsch, H. B. Crosby ja M. Futrell, tai osaksi suoma-laissyntyisten vaimojensa inspiroimina, ku-ten A. F. Upton, Stacy Churchill ja John H. Hodgson, ovat laajoista historiallisista yhteyksistä käsin kiinnostuneet Suomen historian kysymyksiin. Kolmantena ja taval-

laan asianosaisena ryhmänä on Neuvostoliitossa vaikuttavien historioitsijoiden joukko.

Uutena neljäntenä ryhmänä on tähän piiriin nousemassa valtaosaltaan viimeisen 10-vuotiskauden aikana muuttanut Ruotsin-suomalaisten joukko. Siitä on avauspuheenvuoron käyttänyt historian harrastuksestaan tunnettu karjalaissyntyinen Tukholmansiirotalainen, ylifaktori Arvo Yläräkkölä. Hän on ottanut kohteekseen Edvard Gyllingin, jonka vaiheita hän tarkastelee laajasta yleismaailmallisesta näkökulmasta. Yläräkkölä pyrkii näkemään tämän ihailemansa suomalaisen tiedemiehen ja poliitikon suurissa historiallisissa yhteyksissään ja sen kohtalokkaan murroksen myllerryksissä, jonka muodostavat ensimmäinen maailmansota, bolševikkivallankumous ja Venäjältä eroavien reunavaltioiden, niiden mukana Suomen, itsenäistyminen. Sijoittaessaan sankarinsa näihin laajoihin historiallisiin kehysiin Yläräkkölä on paikoitellen edellyttänyt, että lukijalla olisi näistä asioista tarpeelliset perustiedot, jotta hän voisi riittävän yksiselitteisesti nähdä ne kokonaisuuden osina.

Edvard Gylling oli syntynyt vuonna 1881 maaseudulla suomalaisen säätyläisperheen lapsena. Opiskellessaan tämän vuosisadan alkuvuosina Helsingin Yliopiston historiallis-kielitieteellisessä osastossa hän kiinnostui Suomen maaseudun vähäväkisestä väestöstä ja kirjoitti siitä väitöskirjan v. 1909: "Suomen torpparilaitoksen kehityksen pääpiirteet Ruotsinvallan aikana".

Pyrkinessään soveltamaan ajatuksiaan käytäntöön Gylling liittyi Suomen Sosialidemokraattiseen puolueeseen, jonka johtoportaan hän kuului vuodesta 1913. Sen mukana virta vei vastoin tahtoaan hänet yhä voimistuvaan vallankumousliikkeeseen ja vihdoinkin kevään 1918 katastrofiin. Asiakirjalainauksin Yläräkkölä osoittaa, että Gylling vastusti työväenliikkeen radikalisoitumista, mutta jouduttuaan sen pyörteisiin

hän pyrki pelastamaan, mitä pelastettavissa oli. Ratkaiseva kriisi oli sodan päättymisen jälkeen kesäkuussa 1918, jolloin Gylling päätti ilmoittautua Turun Hovioikeudelle tuomiota varten. Piileskellessään Suomessa maan alla hän laati puolustuskirjoituksen, joka on Yläräkkölän teoksen liitteenä ja jossa Gylling selittää osallistumistaan kappinaan. Kuultuaan, että häntä tullaan syyttämään maankavalluksesta ja että hän ei saa asiallista kohtelua osakseen hän 24.6. 1918 perui ilmoituksensa ja siirtyi Ruotsiin. Täällä hän asettui kiinteään yhteistoimintaan bolševikkivallankumouksen johtajan V. I. Leninin kanssa ja laati mm. tälle "ehdotuksen Karjalaiseksi kommuuniksi". Siinä hän ohjelmaansa lausuu: "Tuleva vallankumous Skandinaviassa saisi sekä materiaalisen että moraalisen turvan Karjalaisesta kommuunista. Tästä tulisi näin ollen tietynlainen skandinaavinen koe ja yhdessä muiden skandinaavisten maiden kanssa tulisi tästä osa Skandinaavista Neuvostotasavaltaa." Lenin hyväksyi Gyllingin ajatukset ja kutsui hänet Neuvosto-Venäjälle, jossa hän perusti ensin v. 1920 Itä-Karjalan itsenäisen työkommuunin, sitten v. 1923 Karjalan Autonomisen Sosialistisen Neuvostotasavallan. Sen pääministerinä Gylling seuraavan 15 vuoden ajan, vuoteen 1935 kehitti sitä taloudellisesti ja henkisesti melkoiseen kukoistukseen. Stalinin alullepanema puoluepuhdistus pyyhkäisi vihdoinkin Gyllingin ja hänen työnsä mennessään: Gylling joutui venäläisen suurvaltasovinismien uhriksi ja hän itse tapasi matkansa päin Suomen talvisodan kohtalokaina hetkinä karkoitettuna kaukana Sahalinin saarella 13.2.1940. Joutuessaan näin toistamiseen kokemaan ihanteidensa ja aikaansaannostensa täydellisen romahduksen Gylling elämänsä viime hetkinä tuskin tuomitsi häntä kaltoin kohdelleen synnyinmaansa.

Erittäin mielenkiintoisen teoksensa aiheet Yläräkkölä on onnistunut kokoa-

maan eri tahoilta Neuvostoliittoa, Suomea ja Ruotsia ja niillä dokumentoinut vahvasti esitystään. Hän ei ole juuri luottanut aikaisempien tutkimusten tuloksiin, vaikka sellainen olisi jo yksistään työekonomisista syistä ollut suotavaa ja tarjonnut monia mahdollisuuksia eri kysymysten nyansoimiselle. Mutta hyvä näinkin. Yläräkkölä on teoksessaan piirtänyt dramaattisen jännittävän kuvan ihailemastaan Edvard Gyllingistä, suomalaisesta idealistista ja horjumattomasta työväenasianajajasta, joka vaiherikkaan elämänsä myrskyissä joutui kahdesti kokemaan kansalliskiihkon nostattaman katastrofin, mitkä pyyhkäisivät hänen työnsä tulokset miltei olemattomiin. Miltei, sillä Yläräkkölä on utteruudella ja sisulla koonnut ne sirpaleet, jotka Gyllingistä ovat jälkipolville säilyneet eri tahoilla ja rakentanut niistä kunnioitusta herättävän ja kiinnostavan monumentin.

Vilho Niitemaa

KUNNIANOSOITUS NEW YORKIN SUOMALAISILLE

A History of Finnish American Organizations in Greater New York 1891-1976. Edited, Translated, and, in Part Written by Katri Ekman, Corinne Olli, Dr. John B. Olli. New York Mills, Minnesota 1976. 311 s.

New York on monessa suhteessa ollut varsin erikolaatuinen paikkakunta suomalaissiirtolaisten asuinsijana Yhdysvalloissa. Se on suurkaupunki, jossa siirtolaiset joutuivat kohtaamaan aivan erilaisen ympäristön ja ongelmat kuin se enemmistö, joka Atlantin takaa saavuttuaan jatkoi matkaansa esim. Michiganin ja Minnesotan kaivos-

alueille. Tosin suomalaisasutusta syntyi muihinkin suurkaupunkeihin, muttei koskaan samassa määrin kuin New Yorkiin. New York oli kautta koko suomalaisen siirtolaisuuden kauden keskeinen maahanmuuttajien vastaanottajasatama, mikä itsessään loi edellytyksiä suomalaisasutuksen syntymiselle jo 1880-luvulla, lähinnä Brooklynin (Finntown) ja Harleemiin. Nyt käsillä olevassa teoksessa Esa Arra (s. 119) toteaa-kin omassa artikkelissaan sattuvasti, että monet suomalaiset jäivät New York Cityyn yksinkertaisesti siksi, että heillä ei ollut rahaa matkustaa eteenpäin.

Asutuksen vakiintuessa New Yorkin suomalaiset alkoivat perustaa yhdysseiteikseen erilaisia seuroja 1890-luvun alusta alkaen, ja tämä Suur-New Yorkin suomalaisen bicentennial -komitean aikaansaama kirja on arvokas kunnianosoitus tälle toiminnalle. Teos koostuu erillisistä historioikeista, joiden kirjoittajina ovat yleensä kyseisissä yhdistyksissä toimineet tai ainakin niitä lähellä olleet henkilöt. Kaikkiaan käsitelään noin puolen sadan erilaisen New Yorkin ja sen ympäristössä vaikuttaneen organisaation päävaiheet, mikä jo sellaisenaan osoittaa amerikansuomalaisten toiminnan vilkkautta ja asutuksen voimakkuuden tällä alueella. Mukana ovat sekä vanhimmat yhdistykset (kuten ensimmäiset seurakunnat, Kansallisseura Imatra, raittiusseura Tähti ja työväenyhdistykset) että myös uudet, toisen maailmansodan jälkeen syntyneet seurat (kuten Finnish National Marathon Committee).

Teoksen toimituskunta on – tässä tapauksessa aivan oikein – käsittänyt organisaatio-termin hyvin laajasti ja ottanut mukaan lähes kaiken mahdollisen: seurakunnat, raittiusliikkeen, työväenyhdistykset, urheiluseurat, osuustoimintaliikkeen, kalavaiset, musiikkitoiminnan, sanomalehdet jne. Toisaalta on kuitenkin selvää, ettei eri organisaatioita kuvaavista artikkeleista ole voitu laatia kuin hyvin yleisluontoiset katsauk-

set. Eri kirjoitusten sisältö ja tyyli vaihtelevat luonnollisesti melkoisesti kirjoittajien suuren lukumäärän vuoksi. Lisäksi toimittajat ilmoittavatkin pyrkineensä säilyttämään saamansa tekstin mahdollisimman pitkälle alkuperäisessä muodossaan. Teos on siten puhtaasti historiikin (tai historiikkien) kaltainen eikä yritäkään olla muuta. Sellaisena se täyttää hyvin tehtävänsä ja palvelee ensi sijassa niitä lukijoita, jotka itse tavalla tai toisella ovat osallistuneet teoksessa esiteltyjen yhdistysten toimintaan. Mutta

myös yleisemmin sillä on käyttöä; kartoitetaan se sen kentän, jossa amerikansuomalaiset yhdistykset ja järjestöt New Yorkin alueella ovat toimineet. Mainittakoon vielä, että teos sisältää runsaan valokuvakokoelman.

Keijo Virtanen

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN HALLITUS

Toim.joht. Tauri Aaltio	Suomi-Seura r.y.
Lähetystöneuvos Anders Huldén	Ulkoasiainministeriö
Prof. Lars Huldén	Helsingin yliopisto
Toim.joht. Jouko Hulkko	Väestöliitto
Prof. Sune Jungar	Åbo Akademi
Ap.os.pääll. Pirkko Mela	Opetusministeriö
Varatuom. Jukka Mikkola	Turun kaupunki
Prof. Vilho Niitemaa	Turun yliopisto
Toim. pääll. Holger Quick	Työvoimaministeriö

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN VALTUUSKUNTA

Varsinainen jäsen

Lähetystöneuvos Anders Huldén
Toim.pääll. Altti Majava
Ap.os.pääll. Pirkko Mela

Prof. Mauno Jokipii
Vt.prof. Olli Kultalahti
Prof. Terho Pulkkinen
Prof. Uuno Varjo
Prof. Bill Widén
Prof. Pertti Virtaranta

Toht. Ahti Auranen
Varatuom.Eva-Brita Björklund
Pääsiht. Pentti Palmu
Prof. Niilo Hallman
Ap.kaup.joht. Johannes Koikkalainen
Toim. joht. Perttu Koillinen
Liikkeenjoht. Esko V. Koskelin
Arkkitehti Raimo Narjus
Toimitusjoht. Eero Numerla
Prof. Jorma Pohjanpalo
Kaup.joht. Tuure Salo
Kouluneuvos Jussi Saukkonen
VTT Aarno Strömmer
Toim. Osmo Vatanen
Dos. Veijo Saloheimo
Prof. Harald Teir

Ylifakt. Arvo Yläräkkölä

Varajäsen

Maist. Ritva-Liisa Elomaa
Toim.pääll. Holger Quick
Kultt.siht. Raija Kallinen

Ap.prof. Erkki Lehtinen
Yliopett. Matti Kaasinen
FT Jorma Kytömäki
Prof. Kyösti Julku
Prof. Sune Jungar
Prof. Yrjö Blomstedt

Kirkkoherra Päivö Tarjamo
Maist. Karmela Béliuki
Yht.kand. Jurkka Linna
Prof. Ole Wasz-Höckert
Kaup.siht. Paavo Mäkinen
Jaostosiht. Kauno Lehto
Toim. Matti Jussila
Tutk.siht. Timo Sinisalo
Teoll.neuvos Veikko Valavaara
—
Joht. Ahti Fredriksson
Toim.joht. Lars Nystén
Maist. Aimo Pulkkinen
Mila Ivanow
—
Lis. Roger Broo
Maist. Markku Peura

Yhdistys tms.

Ulkoasiainministeriö
Työvoimaministeri
Opetusministeriö

Jyväskylän yliopisto
Tampereen yliopisto
Turun yliopisto
Oulun yliopisto
Åbo Akademi
Helsingin yliopisto

Kirkon ulkomaanasiain toimikunta
Unioni Naisasiainliitto Suomessa
Suomalaisuuden Liitto
Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Turun kaupunki
Varsinais-Suomen Maakuntaliitto
Suomen Nuorison Liitto
Seutusunnittelun Keskusliitto
Turun yliopistosäätiö
Suomi-Seura r.y.
Pohjola-Norden Yhdistys r.y.
Suomi-Amerikka Yhdistysten Liitto
Väestöliitto
Immigrant-Institutet (Tukholma)
Pohjois-Karjalan yliopistoseura
Svenska Finlands Folktingsfullmäktige
Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliitto